

A Confirmatory Factor Analysis of Buddhist Leadership of Vocational College Administrators under the Office of the Vocational Education Commission

Kittkhan Patipant^{1*} Pasit Amolchet² and Samrit Kangpheng³

¹ Khon Kaen Vocational College, Vocational Education Commission, Thailand

² Independent scholar, Thailand

³ Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: kittkhan@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the Buddhist leadership characteristics and to analyze the confirmatory factor on Buddhist leadership of vocational college administrators under the office of the vocational education commission. This research was descriptive research. The samples used consist of 180 northeastern vocational college administrators. The research instrument was a questionnaire on Buddhist leadership characteristics. The data was analyzed by descriptive statistic and second order confirmatory factor analysis. The research results were as follows: The characteristics of Buddhist leadership of northeastern vocational college administrator of 3 factors; 1) self-leading, 2) team leading, and 3) organization leading. Buddhist leadership had the characteristics of self-leading the most, team leading, and organization leading, respectively. The confirmatory factor analysis found that the model was fitted with empirical data. The results of the model validation indicated the GFI = 0.98, AGFO = 0.97. The most important factor loadings were composite of team leading, and organization leading, respectively.

Keywords: Confirmatory Factor Analysis, Buddhist Leadership, Vocational College

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์^{1*} พลิชฐ์ อมรเชษณ์² และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง³

¹ วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเทศไทย

² นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: kittkhan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 180 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติบรรยาย และองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การนำตนเอง การนำทีม และการนำองค์การ โดยภาวะผู้นำเชิงพุทธด้านการนำตนเองมีระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธสูงสุด รองลงมา คือ การนำทีม และการนำองค์การ ตามลำดับ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 โดยเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบการนำตนเองมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด รองลงมาคือ การนำทีม และการนำองค์การ ตามลำดับ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ภาวะผู้นำเชิงพุทธ, วิทยาลัยอาชีวศึกษา

© 2023 JAE: Journal of Applied Education

บทนำ

จากนิยามของภาวะผู้นำจากทัศนะของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นว่ามองภาวะผู้นำในหลายทัศนะ เช่น เน้นให้ความสำคัญกับด้านคุณลักษณะ (leadership is a trait) ด้านความสามารถ (leadership is an ability) ด้านทักษะ (leadership is a skill) ด้านพฤติกรรม (leadership is a behavior) ด้านความสัมพันธ์ (leadership is a relationship) และด้านกระบวนการของอิทธิพล (leadership is an influence process) (Northouse, 2018) อย่างไรก็ตามเนื่องจากปัจจุบันมีความเชื่อที่สอดคล้องกันว่าภาวะผู้นำสามารถพัฒนาได้จึงให้เน้นให้ความสำคัญของกระบวนการอิทธิพล ภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มตนกระตุ้นชี้นำผลักดันให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่น มีความเต็มใจ พึงพอใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมายร่วมกัน (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557) ซึ่งจากการศึกษาประเด็นในเรื่องภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหลักฐานและเอกสารหรือคัมภีร์ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นอีกศาสนาหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับแนวความคิดเรื่องภาวะผู้นำเอาไว้โดยเห็นว่าในสังคมทุกสังคมนั้นจะต้องมีบุคคลที่เกิดมาเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือมาเป็นผู้ชี้นำผู้อื่นอยู่เสมอ (พระเทพปริยัติเมธี (สฤทธ์ สิริธโร), 2553, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557)

คำว่า “ผู้นำ” ในทางพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า “นายก” แปลว่าผู้ที่มีศักยภาพในการเป็นหัวหน้ามหาชน หรือผู้ที่มีมหาชนพอใจในบทบาทการเป็นผู้นำ และ/หรือผู้ที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการดำเนินรอยตาม หรือผู้ที่อำนวยความสะดวกให้

การทำงานประสบความสำเร็จและทุกคนพอใจ อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นและผู้อื่นอยากดำเนินตาม ส่วนภาวะผู้นำตรงกับคำว่า “นายกภาวะ (นา-ยะ-กะ-พา-วะ)” แปลว่าคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่ทำให้เป็นผู้นำ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น หน้าตา ผิวพรรณวรรณะ บุคลิกภาพ ปฏิภาณในการตัดสินใจ วาทศิลป์ เป็นต้น ซึ่งต่อมามีความเชื่อว่าคุณลักษณะต่างๆ เหล่านั้นสามารถพัฒนาให้มีขึ้นได้ในภายหลังโดยการศึกษา ฝึกหัด และปฏิบัติจนกลายเป็นความโดดเด่นเฉพาะตัว ซึ่งคุณลักษณะที่ก่อให้เกิด “ภาวะผู้นำ” นั้นประกอบด้วยคุณสมบัติ 4 ประการ คือ คุณสมบัติพื้นฐาน คุณสมบัติพิเศษ คุณสมบัติเฉพาะ และคุณสมบัติทั่วไป (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557)

ในขณะที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2545 อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557) ได้อธิบายว่า พระพุทธเจ้าทรงมีลักษณะเด่นของความเป็นผู้นำ ได้แก่ ความเป็นกัลยาณมิตรของมวลมนุษยชาติเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย คือ พ้นทุกข์หรือสภาวะที่เป็นปัญหา ดังพุทธพจน์ว่า “เราเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลายอาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตรสัตว์ทั้งหลายก็พ้นไปได้จากทุกข์ทั้งปวง” คำว่า “กัลยาณมิตร” ก็คือคนดีหรือเพื่อนที่ดีซึ่งจะต้องมีทั้งคุณธรรมและความรู้อย่างเพียงพอเป็นแบบอย่างทำให้ผู้ตามเกิดศรัทธาในตัวผู้นำมีความพอใจ เต็มใจและอยากจะทำไปด้วย ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแนะนำวิธีที่ถูกต้องให้คนอื่นปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดหมายหรือพ้นจากปัญหาด้วยตนเอง และมีความสามารถพัฒนาคนอื่นด้วยการให้ศึกษาเรียนรู้หรือฝึกฝนตนเอง จนกระทั่งสามารถที่จะข้ามพ้นความทุกข์หรือปัญหาไปถึงจุดหมายได้ในที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้นำจะตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม ค้นหาแรงจูงใจของผู้ตาม พัฒนาผู้ตาม ความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ผู้นำจะคอยกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้ตามรู้สึกเกิดความต้องการอย่างแรงกล้าและเป็นความต้องการที่สูงกว่าเดิมแล้วจึงดำเนินการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้ผู้ตามร่วมมือกันเคลื่อนไหวไปสู่จุดหมายที่สูงส่งที่ยังประโยชน์ทั้งแก่ผู้นำและผู้ตาม

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2566) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสมรรถนะสูงเพื่อการพัฒนาประเทศ” และให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูและผู้เรียนให้บรรลุผล โดยเฉพาะอย่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในการบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ดังกล่าว เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลในการที่จะจูงใจให้บุคลากรร่วมมือร่วมใจกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรด้วยความเต็มใจ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ แต่เนื่องจากสังคมมนุษย์ในวิกฤตของโลกโลกาภิวัตน์แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนและต่อเนื่องจากพฤติกรรมที่ละเลยหรือตระหนักต่อจริยธรรมในทุกระดับของสังคมโลก ทุกคนได้รับผลกระทบจากวิกฤตของโลกาภิวัตน์ทั้งในระดับครอบครัวหรือแม้กระทั่งผู้ที่มิอำนาจทั่วโลก กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ยากอย่างยิ่งที่จะค้นพบผู้มีจริยธรรม (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557) ในขณะเดียวกันวิทยาลัยอาชีวศึกษาได้เน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนทำให้ผู้บริหารละเลยหรือใส่ใจในเรื่องจริยธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถเสริมสร้างหรือสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูและนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566)

ดังนั้น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหรือเสริมสร้างศักยภาพความเป็นผู้นำที่เน้นจริยธรรมของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติ จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้เกิดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 101 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 194 คน ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 295 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา จากการกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair และคณะ (2010 อ้างถึงใน นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555) ซึ่งเสนอเกณฑ์ที่ใช้ว่าขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาควรจะเป็น 10-20 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร และในการวิจัยนี้มี 12 ตัวแปร และใช้เกณฑ์ 15 เท่าของตัวแปร ได้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 180 คน โดยสุ่มแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน ได้ผู้อำนวยการสถานศึกษา 62 คน และรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 118 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพ ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในตำแหน่ง

ตอนที่ 2 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ ประกอบด้วย ข้อคำถาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการนำตนเอง ด้านการนำทีม และด้านการนำองค์กร เป็นลักษณะแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990) มีค่าเท่ากับ 0.98

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์ และอีเมลกับผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และจัดตั้งกลุ่มไลน์เพื่อประสานงานและตอบแบบวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธ

4.2 ส่งแบบวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธผ่านทางกลุ่มไลน์โดยใช้แบบ Google form

4.3 ขอความร่วมมือทางกลุ่มไลน์และทางโทรศัพท์ในกรณีที่ยังไม่ตอบแบบสอบถาม และติดตามข้อมูลจนมีผู้ตอบแบบสอบถามครบทุกคน

4.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจนครบทุกองค์ประกอบจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเก็บรวบรวมเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัวเป็นการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานบรรยายให้ทราบค่าเฉลี่ย (MEAN) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) ค่าความเบ้ (skewness) ค่าความโด่ง (kurtosis) ของตัวแปรแต่ละตัวในการศึกษา

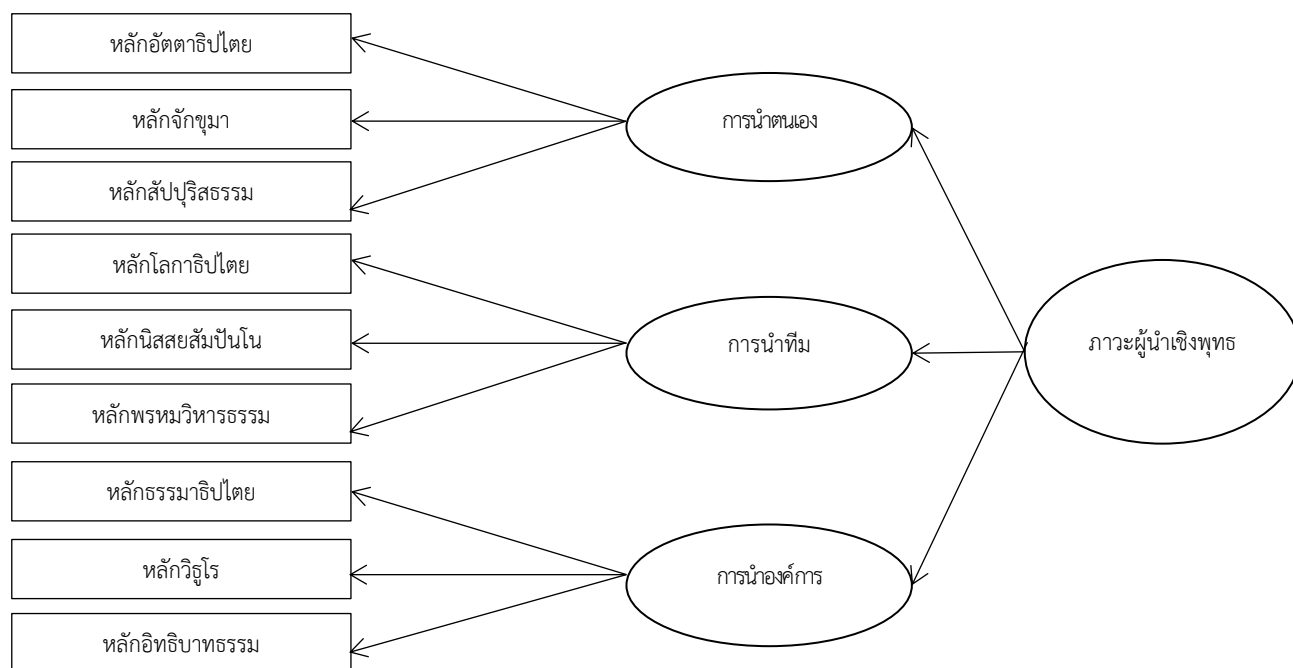
5.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างตัวแปร

5.3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) จากคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงแต่ละด้านโดยใช้โมเดลลิสเรล (LISREL)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำจะเห็นว่ามีความหลากหลายทั้งที่เป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความสัมพันธ์ และกระบวนการ โดยมีมิติที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ซึ่ง Pietersen (2010) ได้กล่าวถึงผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้นจะต้องบูรณาการ

องค์ประกอบภาวะผู้นำให้ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ 3 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามจะต้องบูรณาการและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ หากมิติใดมิติหนึ่งขาดประสิทธิภาพก็จะกลายเป็นผู้นำแบบธรรมดา นอกจากนี้ ยังได้บูรณาการหลักพุทธธรรมที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันมากที่สุดมาเป็นตัวแปรในการวัดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธดังภาพที่ 1 ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านการนำตนเอง ได้แก่ 1) หลักอิตตาทิปปิทยะ หลักจักขุมา และหลักสัพปุริสธรรม 2) องค์ประกอบด้านการนำทีม ได้แก่ หลักโลกาธิปไตย หลักนิสสยสัมปันโน และหลักพรหมวิหารธรรม และ 3) องค์ประกอบด้านการนำองค์กร ได้แก่ หลักธรรมาธิปไตย หลักวิจิโร และหลักอิทธิบาทธรรม (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, (2557); สมพร สุริโย, (2553); พระมหาวิจิตร วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), (2552); พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), (2545); พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2549); วรภาส ประสมสุข และนิพนธ์ กิณาวงศ์, (2550); มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2549)) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การศึกษาค้นคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไว้ 3 ด้าน 9 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย ด้านการนำตนเอง 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ หลักอิตตาทิปปิทยะ หลักจักขุมา และหลักสัพปุริสธรรม ด้านการนำทีม 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ หลักโลกาธิปไตย หลักนิสสยสัมปันโน และหลักพรหมวิหารธรรม และด้านการนำองค์กร 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ หลักธรรมาธิปไตย หลักวิจิโร และหลักอิทธิบาทธรรม ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน พบว่า ด้านการนำตนเองมีค่าระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการนำทีม และด้านการนำองค์กร ตามลำดับ

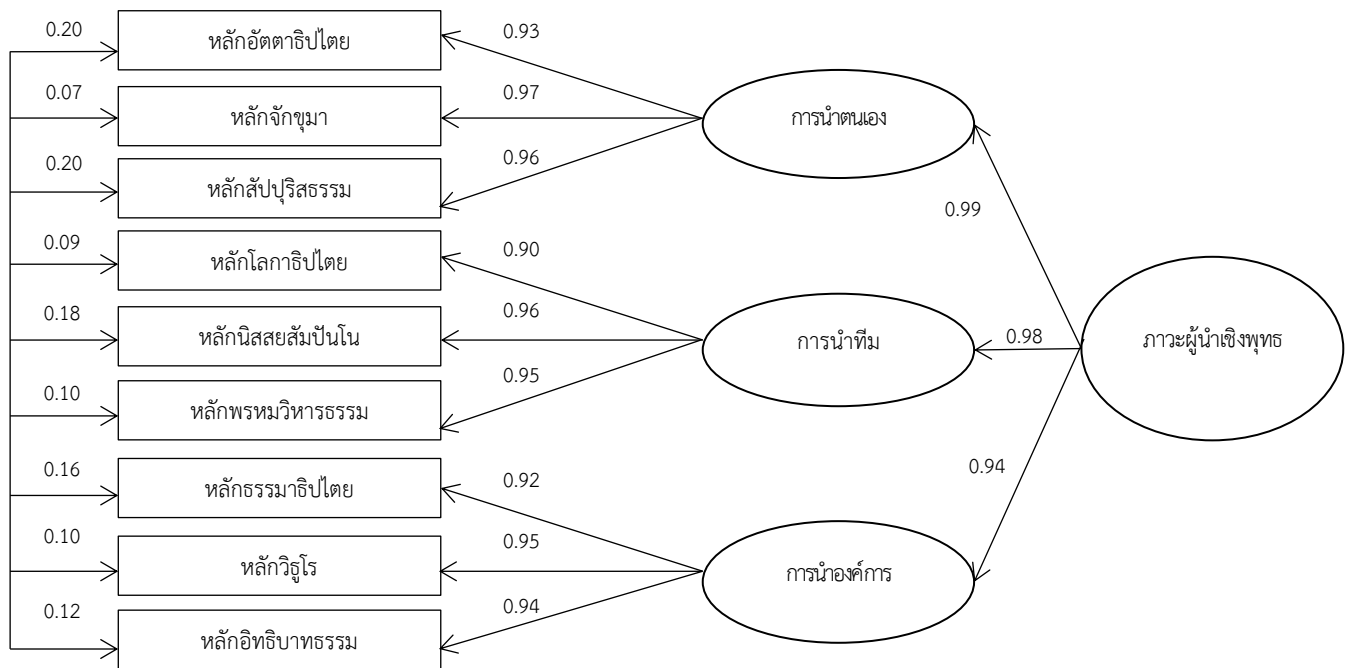
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไคสแควร์ (Chi-square) มีค่า

เท่ากับ 4.58 ซึ่งมีความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.59 แสดงว่า ค่าโคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 โดยเรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อย คือ องค์ประกอบการนำตนเองมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด รองลงมา คือ การนำทีม และการนำองค์กร ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1 และภาพที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ			t	R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	b	(SE)	(β)			
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่หนึ่ง						
1. องค์ประกอบด้านการนำตนเอง (SEL)						
1.1 หลักอัตตาทิปไตย (SEL1)	.93	-	.93	-	.80	.32
1.2 หลักจักขุมา (SEL2)	.97	.03	.96	26.17	.83	.20
1.3 หลักสัปปุริสธรรม (SEL3)	.96	.04	.94	23.27	.82	.21
2. องค์ประกอบด้านการนำทีม (TEA)						
2.1 หลักโลกาธิปไตย (TEA4)	.90	-	.90	-	.80	.12
2.2 หลักนิสสยสัมปันโน (TEA5)	.96	.03	.94	28.71	.81	.30
2.3 หลักพรหมวิหารธรรม (TEA6)	.95	.03	.94	27.16	.80	.21
3. องค์ประกอบด้านการนำองค์กร (ORG)						
3.1 หลักธรรมาธิปไตย (ORG7)	.92	-	.92	-	.80	.20
3.2 หลักวิธูโร (ORG8)	.95	.03	.95	30.85	.72	.10
3.3 การนำ (ORG9)	.94	.03	.94	34.07	.71	.20
ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบอันดับที่สอง						
1. ด้านการนำตนเอง (SEL)	.99	.03	.95	30.25	.94	-
2. ด้านการนำทีม (TEA)	.98	.03	.94	25.37	.93	-
3. ด้านการนำองค์กร (ORG)	.94	.03	.92	23.58	.82	-
Chi-Square = 4.58	df = 6	P = .59	GFI = 0.98	AGFI = 0.97		

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

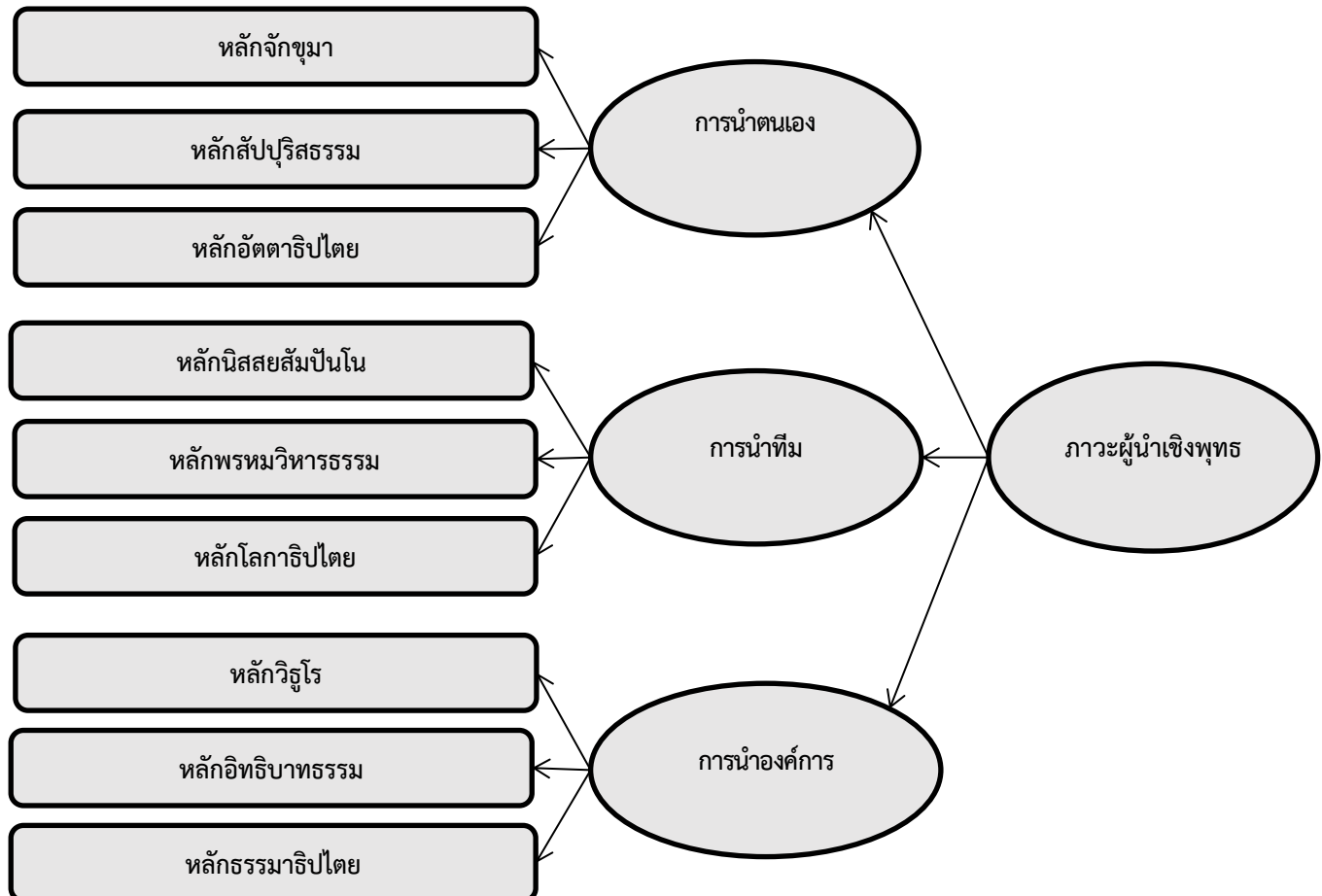
ผลการศึกษาค้นคว้าลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า มี 3 องค์ประกอบ 9 ตัวบ่งชี้ โดยด้านการนำตนเองมีค่าระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า หลักการหรือเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสมรรถนะจึงมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาสมรรถนะตนเองทั้งในด้านการวางแผน การจัดการ การบูรณาการ การบริหารจัดการ ด้วยการนำ และการควบคุม โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดนโยบายให้มีการพัฒนาสมรรถนะภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อโครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิตยา เสาหงษ์ (2563) ที่พบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามโครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยรวม และด้านการมีภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ วไลพร บุชบก (2561) ที่ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญจำนวน 13 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ย 4.55 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.51 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่หลากหลายทั้งในตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การบริหารเชิงพุทธ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำโดยมีการคัดสรรตัวแปรด้วยการสังเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สอดคล้องกับสมฤทธิ์ กางเพ็ง (2557) ที่กล่าวถึงสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ การที่ผู้วิจัยมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมและมีความตรงในการคัดสรรงานวิจัยมาสนับสนุนจะส่งผลให้การตรวจสอบความตรงของโมเดลเป็นไปอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธในแต่ละองค์ประกอบจากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบด้านการนำตนเองมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธจะต้องให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีก่อนจึงจะสามารถใช้อิทธิพลหรือจูงใจให้ทีมงานทำงานร่วมกันให้

บรรลุผลสำเร็จในระดับองค์การ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพร สุริโย (2553) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิง พุทธด้านการนำตนเองนั้นเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรวม 3 ปัจจัย ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำเชิงพุทธมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.75 การเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ครู มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.61 และบรรยากาศโรงเรียนแบบเปิด มีค่า สัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.50 ตามลำดับ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pietersen (2010) ที่เสนอแนวคิดว่า จุดเริ่มต้นในการนำคนอื่น และนำองค์กรนั้นผู้นำจะต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองหรือนำตนเองให้ได้ก่อนจึงจะสามารถ มี อิทธิพลหรือสร้างแรงจูงใจคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การติดกระดุมเม็ดแรกของคุณลักษณะภาวะ ผู้นำเชิงพุทธจะเริ่มต้นที่การนำตนเองที่ทรงพลัง อันจะนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจนำทีมงานที่มีคุณภาพ ส่งผลไปถึงการ นำองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

องค์ความรู้ใหม่

จากการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับทฤษฎีภาวะผู้นำโดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะ ภาวะผู้นำเชิงพุทธ และนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันสืบสองมีองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบและความ สำคัญของแต่ละองค์ประกอบย่อยจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยจัดเรียงลำดับตามความสำคัญจากค่าน้ำหนักมากไป นาน้อยในแต่ละองค์ประกอบได้ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 3 โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์มีข้อค้นพบสำคัญ ได้แก่ องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีองค์ประกอบครอบคลุมทั้งมิติและกระบวนการของภาวะผู้นำ ได้แก่ การนำตนเอง การนำทีม และการนำองค์กร และพบว่า ด้านการนำตนเองมีระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำมากที่สุดซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเริ่มต้นในการพัฒนาตนเองของผู้นำเชิงพุทธจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองก่อนด้านอื่นๆ ในขณะเดียวกันจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า องค์ประกอบของคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธที่สำคัญที่สุด คือ ด้านการนำตนเอง รองลงมาคือ การนำทีม และการนำองค์กร ตามลำดับ โดยในด้านการนำตนเองนั้น ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญตามน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย คือหลักจักษุมา หลักสัปปริสธรรม และหลักอิตธาธิปไตย ตามลำดับ ด้านการนำทีมผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับหลักนิสสัยสัมปโน หลักพรหมวิหารธรรม และหลักโลกาธิปไตย ตามลำดับ ส่วนด้านการนำองค์กรผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับหลักวิรูโห หลักอิทธิบาทธรรม และหลักธรรมาธิปไตย ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาสามารถนำคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติเพื่อพิจารณาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา

1.2 ควรนำองค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

1.3 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธด้านการนำตนเองมีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ควรมีการสนับสนุนให้ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาได้มีการพัฒนาตนเองให้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งด้านการมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการด้านอาชีวศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับนโยบายและระดับปฏิบัติเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธที่พึงประสงค์สำหรับผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารและครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาว่ามีคุณลักษณะใดที่เหมือนกันและคุณลักษณะที่มีความแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษา หรือในต่างสังกัด

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน. *วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร*, 2(1), 68-74.
- นิตยา เสางษ์. (2563). *สมรรถนะการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามโครงการวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2545). *ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ*. นครปฐม: ธรรมสภา.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2552). *ภาวะผู้นำ: จากเนลสัน มันเดลา โอบามาแห่งท่าเทียบขาว*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิมุตตยาลัย.

- พระมหาสมพร สิริโย. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภาส ประสมสุข และ นิพนธ์ กินวงศ์. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(2), 63-83.
- วไลพร บุชบก. (2562). องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). *รายงานประจำปี 2565 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Northouse, P. G. (2018). *Introduction to leadership: concept and practice*. (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pietersen, W. (2010). *Strategic Learning: How to be smarter than your competition and turn to insights in to competitive advantage*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.